

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาในระดับประถมศึกษา ถือเป็นหัวใจสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาของชาติ เพราะเป็นการวางพื้นฐานให้แก่เยาวชนซึ่งเราต้องการให้เจริญงอกงามไปในทางที่พึงปรารถนาในอนาคต แต่จากการวิจัยของสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ ในปีการศึกษา 2525 พบว่านักเรียนระดับประถมศึกษาตกซ้ำชั้นถึงร้อยละ 7.96 คิดเป็นค่าใช้จ่ายต่อหัวประมาณหัวละ 1,970.97 บาท ซึ่งทำให้รัฐเสียหายในด้านความสูญเปล่า เป็นจำนวนเงินถึง 861,136,906 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 5.3 ของงบประมาณ (กมล ภู่งระเสริฐ 2527 : 19-25) ปัญหาดังกล่าวนั้นสาเหตุประการหนึ่งเกิดจากความแตกต่างระหว่างบุคคล ความถนัด แรงจูงใจ รวมทั้งความจำและการนำเนื้อหาจากแบบเรียนตอนแรก ๆ มาใช้ด้วย ซึ่งปัญหานี้ถ้าเกิดขึ้นในการเรียนการสอนหรือการเรียนที่เป็นทักษะพื้นฐาน เช่น วิชาภาษาไทยแล้วจะเป็นผลทำให้เกิดการล้มเหลวในการเรียนวิชาอื่น ๆ แทบทุกวิชา (บุญชม ศรีสะอาด 2524 : 14) อารี สัตหจวี (2515 : 12) ได้เน้นถึงความสูญเปล่าของการประถมศึกษาในด้านภาษาไทยเกี่ยวกับสภาพการเรียนรู้หนังสือของผู้จบประโยคการศึกษาระดับประถมศึกษา ที่นำความรู้ในวิชาภาษาไทยไปใช้ในชีวิตประจำวันว่า สามารถนำความรู้ด้านภาษาไทยไปอ่านเขียนได้เพียงร้อยละ 67 เท่านั้น นับเป็นการสูญเปล่าทางการศึกษาเป็นอย่างมาก

สื่อการศึกษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ จากผู้ชำนาญการไปยังผู้เรียนได้ การเลือกใช้สื่อการศึกษาที่เหมาะสม และกว้างขวางอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้เร็วยิ่งขึ้น (อาทร ชนเห็นชอบ 2523 : 10) และสื่อการศึกษาอย่างหนึ่งที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับวิชาภาษาไทยระดับประถมศึกษา ก็คือบทเรียนแบบโปรแกรม (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522 : 7) บทเรียนแบบโปรแกรม เป็นสื่อการสอนแบบหนึ่งที่ถูกเสนอไว้ในสมุดประจำชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ในหนังสือ เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของกรมวิชาการ

จากความคิดเห็นต่าง ๆ ที่กล่าวถึงการสูญเสียเปล่าทางการศึกษาอันเกิดจากปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทย พร้อมทั้งการเสนอแนะในการนำบทเรียนแบบโปรแกรมมาใช้ เพื่อจะทำให้ปัญหาต่าง ๆ ได้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น และความคิดเห็นดังกล่าวก็สอดคล้องกับคุณลักษณะของบทเรียนแบบโปรแกรมที่มีผู้กล่าวถึง ในแง่ต่าง ๆ ดังนี้

ดีเทอร์ไลน์ (Deterline 1962 : 11) กล่าวสรุปบทเรียนแบบโปรแกรม เป็นสิ่งใหม่เสมอทุกยุคทุกสมัย ทั้งนี้เพราะบทเรียนแบบโปรแกรมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เร็วหรือช้าต่างกันตามความสามารถของแต่ละบุคคล ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาไปตามลำดับชั้น จากง่ายไปหายาก นอกจากนั้นบทเรียนแบบโปรแกรมยังเป็นขบวนการถ่ายทอดความรู้ที่มีการเตรียมตัวล่วงหน้าเพื่อให้ผู้เรียนได้รู้ทักษะ เนื้อหา ทศนคติ ด้วยตนเองจากการที่ได้สนองตอบต่อสิ่งที่กำหนดไว้ให้ (สุนันท์ ปัทมาคม 2524 : 1) ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมและได้ผลย้อนกลับทันที มีการเสริมแรงและให้กำลังใจพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนามากยิ่งขึ้น และค่อย ๆ เรียนทีละน้อยตามลำดับชั้น เหมาะกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2521 : 6) ในด้านการวิจัย ดักลาส (Douglas 1957 : 8) ได้นำบทเรียนแบบโปรแกรมชนิดเส้นตรงไปทดลองสอนวิชาสะกดคำ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และปีที่ 3 ปรากฏว่าได้ผลดี แอนเดอร์สัน (Anderson 1974 : 361) ได้ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลการสอนด้วยบทเรียนแบบโปรแกรมชนิดเส้นตรง กับการสอนโดยการบรรยาย ผลปรากฏว่า การสอนด้วยบทเรียนแบบโปรแกรมได้ผลดีกว่าการสอนแบบบรรยายอย่างมีนัยสำคัญ

สำหรับการนำบทเรียนแบบโปรแกรมมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทยในประเทศไทย ได้มีผู้วิจัยไว้บ้าง ดังเช่น นิตยา วิศาลการันต์ (2516 : 99) ได้วิจัยเกี่ยวกับการสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง "ตัวสะกดภาษาไทย" สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลจากการวิจัยปรากฏว่า ผลการเรียนของนักเรียนเข้าเกณฑ์ 90/90 ที่ตั้งไว้ วรรณารถ วัชรธร (2518 : 82) ได้วิจัยเกี่ยวกับการสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมเรื่อง "การอ่านเอาเรื่องสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5" ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลการเรียนของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ 90/90 เล็กน้อย ซึ่งผลจากการวิจัยคล้ายกับหรรษา นิลวิเชียร

(2519 : 93) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับการสร้างบทเรียนแบบโปรแกรม เรื่อง "โครงสร้างของประโยคระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย" ปรากฏว่าผลการเรียนของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ 90/90 เล็กน้อยเช่นกัน

จะเห็นได้ว่างานวิจัยเกี่ยวกับบทเรียนแบบโปรแกรมในวิชาภาษาไทย เท่าที่ผ่านมา เป็นการสร้างขึ้นเพื่อทดลองนำเนื้อหา มาสร้างเป็นบทเรียนแบบโปรแกรม เพื่อใช้สอนเนื้อหา เป็นบางส่วนเท่านั้น ซึ่งผลจากการวิจัยบางส่วนยังทำให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ไม่เท่ากับ เกณฑ์ ที่ 90/90 ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้เรียนไม่มีความคงทนในการจำเพื่อนำไปใช้ในภายหลังได้ จึง ควรมีการวิจัยถึงการสร้าง ส่วนประกอบของบทเรียนแบบโปรแกรมว่าสร้างอย่างไรผู้เรียน จึงจะจดจำบทเรียนไปได้นาน ๆ แล้วมีผลให้ผู้เรียนได้นำความจำจากสิ่งที่เรียนไปแล้วไปใช้ กับเนื้อหาในบทเรียนตอนหลัง ๆ ได้ เป็นการแก้ไขความล้มเหลวทางการเรียนวิชาภาษาไทย ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ให้มีคุณภาพสูงขึ้น อย่งไรก็ตามบทเรียนแบบโปรแกรมสำหรับเด็ก ประถมศึกษาโดยทั่ว ๆ ไปนั้น สุนันท์ ปัทมาคม (2524 : 31-32) กล่าวสรุปได้ว่า บทเรียน แบบโปรแกรมแบบเส้นตรง (linear program) เป็นบทเรียนที่เหมาะสมสำหรับเด็ก ประถมศึกษา และนอกจากนั้นควรจะมีภาพประกอบซึ่งควรจะเป็นการตูนมากกว่าภาพเขียน- เหมือนจริง ขนาดของตัวอักษรก็ควร เป็นขนาด 19-20 พอยท์ จะต้องเขียนห่างกันด้วย นอกจากนั้นความยาวของบทเรียนควร จะอยู่ในช่วงความสนใจของ เด็ก คือประมาณ 15-20 นาที

จากข้อความดังกล่าว เป็นส่วนประกอบที่น่าสนใจของบทเรียนแบบโปรแกรมสำหรับเด็ก ประถมศึกษา เป็นอย่างมาก ยังมีข้อสังเกตอีกประการหนึ่งในบทเรียนแบบโปรแกรมโดย เฉพาะบทเรียนแบบโปรแกรมที่ใช้กับวิชาภาษาไทย คือการใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมในการแต่ง บทเรียนแบบโปรแกรมที่จะทำให้ผู้เรียนสนใจ เพราะเมื่อผู้เรียนสนใจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ ผู้เรียนทำบทเรียนนั้นได้ดี และจะจดจำสิ่งนี้ไปได้ยาวนาน และถ้าผู้เรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนสูง จะมีความสามารถทางการจำสูงด้วย (เสาวณี คณาวัฒนาวุติ 2517 : 12)

สำหรับเรื่องของความคงทนในการจำนั้น อาดัมส์ (Adams 1969 : 9) ได้กล่าว สรุปความจำคือการคงไว้ซึ่งผลการเรียนหรือความสามารถที่จะระลึกได้ต่อสิ่ง เราที่เคยเห็นหรือ

เคยมีประสบการณ์รับรู้มาแล้ว หลังจากได้ตั้งไว้ชั่วระยะหนึ่ง ขบวนการจำมีลักษณะเช่นเดียวกันกับขบวนการแก้ปัญหา คือจะต้องระลึกถึงสิ่งที่จำเป็นที่เกี่ยวข้องให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ มิฉะนั้นเราจะจำอะไรไม่ได้เลย ความจำมี 2 ประเภท คือความจำระยะสั้นและความจำระยะยาว ความจำระยะยาวก็คือความคงทนในการจำ และความคงทนในการจำเป็นระบบความจำที่สำคัญสำหรับมนุษย์ ซึ่งความจำชนิดนี้จะไม่ก่อให้เกิดการรบกวนความรู้สึกต่าง ๆ แต่จะสามารถระลึกออกมาใช้ได้เมื่อมีความต้องการ เป็นความจำที่ได้รับการผสมผสานจนเกิดความรู้ใหม่ไว้ในสมอง เป็นความจำที่สามารถฝึกฝนให้เกิดขึ้นได้ (ชัยพร วิชชาวุธ 2520 : 118) องค์ประกอบส่วนหนึ่งที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้และการจำที่ดีนั้นสิ่งสำคัญก็คือความสนใจ และสิ่งนั้นจะง่ายต่อการจำ (สุรางค์ จันทร์เอม 2514 : 30)

จากข้อสังเกตเกี่ยวกับความจำดังกล่าวแล้ว การใช้ถ้อยคำที่น่าสนใจในบทเรียนแบบโปรแกรมจึงเป็นส่วนที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อความคงทนในการจำของผู้เรียน คำคล้องจอง เป็นสิ่งที่ย่างง่ายที่สุดในการที่จะช่วยความจำของผู้เรียน เพราะเป็นสิ่งที่มีจังหวะเกี่ยวกับกันจำได้ง่าย (นวรรตน์ วัฒนนนท์ 2522 : 24-27) ย้อนหลังไปเมื่อปีพุทธศักราช 1826 พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้น ข้อความในศิลาจารึกส่วนใหญ่จะเป็นคำคล้องจองซึ่งทำให้จำติดปากมาจนถึงทุกวันนี้ ดังข้อความบางตอนว่า "ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว" และ "เห็นข้าวท่านบ่ใครพิน เห็นสินท่านบ่ใครเดือด" (สิทธา ทินิจภูวดล 2516 : 3) หลังจากนั้นวรรณคดีร้อยกรอง ที่มีคำคล้องจองกันอย่างไพเราะเหมาะเจาะก็เกิดขึ้นอย่างมากมาย ควบคู่กับวรรณคดีประเภทร้อยแก้ว แม้กระทั่งแบบเรียนเล่มแรกของไทยคือหนังสือจินตคามณี ก็แต่งเป็นร้อยกรอง ซึ่งทำให้เด็กจำบทเรียนได้อย่างแม่นยำ มักจะพบอยู่เสมอว่าแบบเรียนบางเล่มแม้จะเขียนเป็นร้อยแก้ว ก็ยังมีทำนองและสัมผัสเป็นแบบร้อยกรองแทรกอยู่ด้วยเสมอ สำหรับเด็กไทยนั้นมีสายเลือดยังอยู่ในตนเองเกือบทุกคน จะมีนิสัยรักและชื่นชอบบทร้อยกรองอยู่แล้ว ทั้งนี้เพราะบทร้อยกรองมีคำสัมผัสคล้องจองที่ไพเราะ มีจังหวะที่เราใจคล้ายเสียงดนตรี ทำให้ท่องจำได้คล่องปาก (บุทา ขนอนคราม 2520 : 5-6) ร้อยกรองจำง่ายเกิดขึ้นก่อนร้อยแก้วและใช้ประโยชน์ได้ดีมากเพราะจำง่าย เด็ก ๆ จึงชอบ (ประจักษ์ ประภาพิทยากร 2522 : 93) ยิ่งสภาพแวดล้อมในปัจจุบันเด็ก ๆ จะคุ้นเคยกับลักษณะของคำร้อยกรองที่คล้องจองและจำง่ายติดปากอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นภาษา

สำนวนไทย คำสอน คำขวัญ หรือคติพจน์ต่าง ๆ หนังสือแบบเรียนหรือหนังสืออ่านประกอบ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นร้อยกรองเกือบทั้งสิ้น จรรยา วังใน (2522 : 51) ได้ทำการวิจัย เกี่ยวกับการสร้างหนังสืออ่านประกอบที่แต่งเป็นร้อยกรองเพื่อฝึกทักษะในการอ่านของเด็ก ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ผลจากการวิจัยปรากฏว่า หนังสือที่แต่งขึ้นมีประสิทธิภาพสูง เหมาะที่จะนำมาใช้กับเด็ก ๆ ได้ดี จรรยายังได้กล่าวสรุปว่า "ตามนิสัยธรรมชาติของเด็ก ๆ แล้ว เด็กจะชอบฟังและชอบอ่านบทร้อยกรองง่าย ๆ ที่มีจังหวะคล้องจองกัน และร้อยกรองจะฟังไพเราะกว่าร้อยแก้ว ดังนั้นหนังสือประเภทร้อยกรองจะช่วยให้เด็กสนใจและสนุกสนานในการอ่านและสามารถจะจดจำได้มากกว่าร้อยแก้ว"

จากการวิจัยเชิงเปรียบเทียบลักษณะของบทเรียนแบบโปรแกรม แบบร้อยกรอง และแบบร้อยแก้วตามแนวคิดที่จะทำการวิจัยมิได้มีผู้ใดทำมาก่อน คงทำเฉพาะที่เป็นร้อยแก้ว แต่เพียงอย่างเดียว และจากเหตุผลของการวิจัยที่ว่าร้อยกรองทำให้ผู้เรียนจำได้ดี และจำได้นานดังกล่าวข้างต้น เมื่อนำมาสร้างเป็นบทเรียนแบบโปรแกรมแล้ววิเคราะห์เปรียบเทียบ ความคงทนของการเรียน น่าจะเป็นวิธีการที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้เรียน ผู้วิจัย จึงได้กำหนดที่จะดำเนินการวิจัยในเรื่องนี้ขึ้น

สมมติฐานของการวิจัย

1. ความคงทนในการจำของผู้เรียนระหว่าง เรียนด้วยบทเรียนแบบโปรแกรม ชนิดร้อยกรอง เปรียบเทียบกับบทเรียนแบบโปรแกรมชนิดร้อยแก้ว แตกต่างกัน
2. ความคงทนในการจำบทเรียนแบบโปรแกรมชนิดร้อยกรอง และร้อยแก้วจาก ระยะเวลาที่แตกต่างกัน 4 ครั้ง แตกกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความคงทนในการจำ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียน จากบทเรียนแบบโปรแกรม ชนิดร้อยกรองและร้อยแก้ว ในวิชาภาษาไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้จะศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนสาธิตน้ำทิพย์ กรุงเทพมหานคร ประจำปีการศึกษา 2528
2. เนื้อหาวิชาภาษาไทย ที่ใช้ในการสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมทั้ง 2 แบบ เป็นเรื่อง "คำพ้องเสียง"
3. บทเรียนแบบโปรแกรมทั้ง 2 แบบ เป็นบทเรียนแบบโปรแกรมแบบเส้นตรง
4. ร้อยกรอง ในที่นี้หมายถึง การใช้คำประพันธ์ชนิดกลอนแปด

บทเรียนแบบโปรแกรมชนิดร้อยกรอง หมายถึง บทเรียนแบบโปรแกรมที่แต่งเป็นกลอน ซึ่งถ้อยคำที่นำมาประกอบกันมีบังคับทางการประพันธ์ มีขนาดมาตราเสียงสูง-คำหนัก-เบา และสั้นยาว ตามรูปแบบที่กำหนดไว้ และดำเนินเรื่องไปตามารูปแบบและโครงสร้างของบทเรียนแบบโปรแกรม

บทเรียนแบบโปรแกรมชนิดร้อยแก้ว หมายถึง บทเรียนแบบโปรแกรมที่ไม่มีบังคับทางการประพันธ์หรือฉันทลักษณ์ มีลักษณะคล้ายคำพูดธรรมดา เพียงแต่ทำการเรียบเรียงถ้อยคำจะเป็นไปอย่างมีศิลปะ และดำเนินเรื่องไปตามารูปแบบและโครงสร้างของบทเรียนแบบโปรแกรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการสอนวิชาภาษาไทย
2. เป็นแนวทางในการเสริมสร้างคุณภาพทางการเรียนการสอนในวิชาภาษาไทยให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความสนใจแตกต่างกันด้วยการใช้บทเรียนแบบโปรแกรม ทั้งชนิดร้อยแก้วและร้อยกรอง